

GUIDO VAN GENNEP

**Reinout Scholten van
Aschat** als Cruijff en **Bracha
van Doesburgh** als Danny
in *Johan*

Cruijff, spits van Oranje

Maandag begint de VPRO-dramaserie *Johan*, over het leven van voetballer Johan Cruijff. Regisseur **Pim van Hove**: 'Ik heb geprobeerd dat onnavolgbare van Cruijff vast te leggen.'

DOOR BRAM DE GRAAF

NA series over prins Bernhard, (toen nog) koningin Beatrix, Freddy Heineken en Vincent van Gogh, nu een over Johan Cruijff. Wat fascineert u aan deze personen?

Pim van Hove (1967): 'Het zijn iconische figuren. Ze springen er zo uit dat ze iedereen bijblijven. Al is de manier waarop heel verschillend. Zo was er bij Beatrix een combinatie van de functie en de persoonlijkheid, waar een spanningsveld in zat. Dat is ook het geval bij Cruijff. Hij was een virtuoze voetballer die als een heilige werd vereerd. Maar van binnen was hij een heel gewone jongen en is dat altijd gebleven.'

Wat zijn uw eigen herinneringen aan Cruijff?
'Die gaan terug naar de WK-finale van 1974, al was ik zo jong dat ik het spelletje nog niet helemaal snapte. Zijn comeback als speler bij Ajax in 1981 staat me meer bij, maar vooral het beeld daarna als trainer en commentator.'

Hoe ontstond het idee voor Johan?
'Terwijl we met *Beatrix, Oranje onder vuur* bezig waren, had ik het er met VPRO's hoofd drama Joost de Wolf en producent Paul Voorthuyzen over wat een waardige opvolger van dat zou kunnen zijn. We graptten: *Cruijff, spits van Oranje*. Het onderwerp "Cruijff" leek een nog bijna heiliger huisje te zijn dan ons koningshuis, dat vond ik opvallend. Er waren acteurs die geen eens een screentest wilden doen voor zijn rol. Ze durfden er niet aan. "Dat moet je maar door iemand anders laten doen," zeiden ze.'

Ook Cruijff zelf wilde niet meewerken. Wat was de reden?
'In een vroeg stadium hebben we zijn management benaderd, zij gaven te kennen dat hij geen belangstelling had. Gelukkig zijn er legio boeken over hem verschenen en er is genoeg beeldmateriaal. Erg interessant vond ik een langdurig interview dat Willibrord Frequin met hem na zijn hartoperatie had voor *Toppers*. Frequin stelde vervelende, bijna im-

pertinente vragen over zijn privéleven, maar Cruijff gaf opvallend open en eerlijk antwoord. Hij liet niet het achterste van zijn tong zien, maar toch gaf me dat een goed beeld van hoe hij in elkaar zat. De relatie met zijn vrouw Danny is de rode draad door de serie; ook daar is veel materiaal over.'

Hoe heeft u hem willen neerzetten?

'We hebben ons gericht op zijn leven naast het veld. Wat er op het veld gebeurde, laten we hoofdzakelijk door middel van archiefbeelden zien. Omdat ik de vorm altijd wil aansluiten bij het hoofdpersonage, vond ik het belangrijk dat we Cruijffs verhaal op een speelse en vooral humorvolle manier zouden vertellen, tegen welke heilige huisjes we ook

Regisseur Pim van Hove: 'Het onderwerp "Cruijff" leek een bijna nog heiliger huisje te zijn dan ons koningshuis. Er waren acteurs die niet eens een screentest wilden doen voor zijn rol. Ze durfden er niet aan.'

zouden aanschoppen. Ik heb een bekende van Cruijff gesproken en die drukte mij dat ook op het hart: waar Johan ook komt, overal zal hij proberen met humor het ijs te breken. Dat is wat ik met deze serie wil. Daarnaast heb ik geprobeerd dat onnavolgbare van Cruijff vast te leggen. Hij is bijna net zo uniek in de manier waarop hij spreekt en redeneert als waarop hij voetbalt. Alles gaat intuïtief. Hij geeft onnavolgbare antwoorden, maakte op het veld onnavolgbare acties. En toch blijkt daar een logica in te zitten als je het terugluistert of ziet. Zolang Johan op zijn intuïtie kan varen, weet hij dat het goed komt. Dat

maakt hem voor mij een boeiend personage. En dan is er nog het drama. Hij is nog bij dezelfde vrouw; dat is tekenend en bijzonder. Danny speelt een grote rol in zijn leven; door het vroege verlies van zijn vader zoekt hij altijd veiligheid in zijn privéleven. Het was de basis van waaruit hij kon presteren. Dat wilde hij niet in gevaar brengen.'

Dat hij nu boos is, heeft daar mee te maken?

'Misschien. In zijn column repte hij over een aantal dramatische gebeurtenissen in zijn leven en dat hij daarom zijn privéleven zo afschermt. Een daarvan is de kidnapping van zijn gezin in 1978. Ook dat hebben we in het verhaal verwerkt. Eerlijk gezegd wist ik niet wat ik van hem moest verwachten. Ik dacht: het zou typisch Cruijff zijn om toch weer anders te reageren. Hij heeft de serie zelf nog niet gezien, maar ageert op het feit dat we het hebben gemaakt. Ik hoop dat hij er toch veel in zal herkennen en dat hij vindt dat we een mooi en goed beeld van hem hebben geschetst.'

Was koningin Beatrix destijds tevreden?

'We wisten dat het Koningshuis nooit reageert, maar het bleek dat de populariteit van Beatrix zeer was toegenomen door de serie.'

Over welke iconische Nederlander zou u nog een portret willen maken?

'Willem van Oranje, de "Vader des Vaderlands"! Er wordt op dit moment geschreven aan het scenario voor een speelfilm. Dat zou de kroon zijn op mijn Oranje-biografieën.'

Wie staat hoger op uw lijst van 'grootste Nederlander aller tijden': Willem van Oranje of Johan Cruijff?

'Ik haat dat soort lijstjes. Maar Cruijff staat héél hoog. Hij is zo'n fenomeen.'

Johan

▶ MAANDAG, NEDERLAND 1, 22.05-23.05 UUR ▶

Maja Suurbier en Danny Cruijff (tweede en derde van rechts) tijdens de Europacupfinale AC Milan-Ajax (4-1) in Madrid, 28 mei 1969

‘Allemaal lulverhalen’

Johan Cruijff vindt het maar niets dat er een televisieserie over hem is gemaakt. Dat het niet meer eenvoudig is om een privé-inkijkje te krijgen in Cruijffs wereld, daar weet *Margriet*-journalist/schrijver **Bram de Graaf** alles van.

Urenlang stond Cruijff in de telefooncel bij de receptie van het hotel tekst en uitleg te geven over het zwembadfeestje. Hij zweette meer dan tijdens een wedstrijd.

ER was een tijd dat je als verslaggever in Vinkeveen welkom was op de koffie om van de meester zelf, Hendrik Johannes Cruijff, in huiselijke kring te vernemen hoe het met hem ging. Niet zelden was zijn vrouw Danny daarbij aanwezig. Sportjournalisten als Nico Scheepmaker en Maarten de Vos schreven daar dan over, zonder dat het onderwerp inzage eiste voor publicatie. We hebben het dan over ruim veertig jaar geleden. De goede oude tijd van de sportjournalistiek. Een tijd waarin voetballers gewoon in het telefoonboek stonden en geen geheimen voor ons hadden.

Sindsdien zijn er nog tientallen boeken over Cruijff verschenen, zelden of nooit verleende hij daaraan zijn medewerking. En dan alleen aan bevriende journalisten als Frits Barend of Jaap de Groot, met wie hij vaak niet meer dan zijn visie op het voetbal deelde. Zijn privéleven is hem, en vooral zijn vrouw Danny, heilig. Een van de oorzaken daarvan ligt in 1974, toen dat privéleven door een onschuldig zwempartijtje op straat lag.

Besodemieterd

In 2008 verscheen mijn boek *Voetbalvrouwen – de glorie van het Nederlandse voetbal, 1970-1978*. Daarvoor portretteerde ik de vijftien partners van enkele belangrijke spelers uit die periode, zoals Sjaak Swart en Rob Rensenbrink. Hoe hadden zij de Europa Cup-winst van Feyenoord en Ajax en de successen van Oranje beleefd? Wat was de impact daarvan op henzelf en hun gezinsleven? Natuurlijk wilde ik ook Danny Cruijff in het boek opnemen. Haar vriendin Maja Verkaart, de ex van Wim Suurbier aan wie ik ook een hoofdstuk wijdde, benaderde haar voor mij. 'Ben je besodemieterd!' luidde het antwoord. Maja was er zelf van geschrokken. Met behulp van oude interviews en (veelal anomie) commentaar van anderen kwam er toch een portret van Danny. Ook Maja probeerde ik informatie over haar te ontlokken. Over zichzelf was ze openhartig geweest; over opgroeien in

een door de oorlog verscheurd Joods gezin, haar liefde voor Wim en hoe hij haar keer op keer bedonderde. Wim was dol op vrouwen. En de vrouwen waren dol op Wim. Zelfs haar 'beste' vriendinnen waren niet veilig voor hem. 'Die zeiden tegen mij: ik zou het niet pikken!' vertelde Maja. 'En ondertussen waren ze zelf met hem in de weer, terwijl ik thuis op de bank zat met ons kind.'

Er was maar één vriendin die ze wel kon vertrouwen: Danny. Die ving haar regelmatig op in Barcelona als Wim het weer te bont had gemaakt. Maja kent de Cruijffs als geen ander. Maar als ik haar iets over hen vroeg, verzandde ze snel in algemeenheden.

Zwembadincident

In juni 2007 ging ik voor de research van mijn boek met Maja en Yvonne Krol, ex van Ruud, naar het Waldhotel Krautkrämer in het Duitse plaatsje Hilstrup. Hier hadden ze tijdens het WK van 1974 één nacht met hun mannen mogen doorbrengen, enkele dagen voordat het befaamde 'zwembadincident' plaatsvond. Nadat Nederland zich bij de laatste vier had geschaard, was Cruijff na een feestje met twee medespelers en enkele schaarse geklede dames in het zwembad van het hotel gedoken dat zich in de kelder bevond. Aanwezig waren ook een Duitse journalist (die dat de wereld in bracht) en de zoon van de hoteleigenaar (wiens idee het was om te zwemmen), Hans Joachim Krautkrämer. Deze Hans Joachim was inmiddels de baas van het Waldhotel en Maja en Yvonne wilden niets liever dan hem (de woorden van Yvonne): 'eens flink aan de kloten rammelen en hem de waarheid te laten vertellen.'

Nu waren hun exen niet van de partij geweest bij het zwembadfeestje. Maja was de nacht voor het in de krant kwam wakker gebeld door Wim die enkel had gezegd: 'Ik was er niet bij, hoor! Ik zweer het op alles.'

Ze dacht: waar heeft die man het over? Even later hing Jenny Keizer (van Piet) aan de lijn; die was in alle staten en vertelde wat er was

voorgevallen. Zelf belde Maja met Danny. De dames hitsten elkaar alleen maar meer op. Maja had zich die dag nauwelijks op straat durven vertonen. 'Het was enorm beledigend,' zei ze. 'Iedereen confronteerde me ermee; de bakker, de slager. Het was het gesprek van de dag. En ik wist zelf niet wat er echt was gebeurd.'

Het had Yvonne en Maja gestoord dat zij als spelersvrouwen nooit ergens bij mochten zijn van de KNVB. 'Die dag dat wij in Hilstrup waren, was er geen zier te doen,' zei Yvonne. 'We hadden onze kont nog niet gekeerd of het was feest.'

Maja: 'Als gezin, en als echtgenote, moest je al zo veel inleveren. Dan horen ze ons niet buiten te sluiten. Ik voelde me zo minderwaardig.'

Ook Danny voelde zich minderwaardig, wist ze. Urenlang stond Cruijff in de telefooncel bij de receptie van het hotel tekst en uitleg te geven. Hij zweette dan meer dan tijdens een wedstrijd, aldus degenen die hem daar zagen.

Schijnwerpers

Tijdens ons verblijf in Hilstrup deed Hans Joachim zijn uiterste best om te ontlopen, maar uiteindelijk lukte het toch hem te spreken. Hoewel ze de avond ervoor aan de bar nog hun mond vol hadden gehad over wat ze hem zouden aandoen, wilden de dames maar één ding: met hem op de foto bij het zwembad. Op de vraag wat er nu echt was gebeurd, verwees Hans Joachim naar het boek van 'Wim Kok' – hij bedoelde Auke Kok, die hem voor 1974 – *Wij waren de besten* interviewde over het voorval. Koks conclusie: 'Het is wel gebeurd, maar in feite was er weinig aan de hand. Het was hoe men ermee omging.' Omdat Hans Joachim erg zenuwachtig overkwam, wilden de dames daar niet aan. Er moest meer aan de hand zijn geweest. 'Johan in een zwembad met naakte vrouwen?' zei Yvonne. 'Daar is-ie toch veel te intelligent voor? Zoiets past niet bij hem.'

Maja (ex van Suurbier):
'Ik heb nooit beseft dat Johan
zo groot was. Johan was Johan,
gewoon een vriendje van me.
Nog steeds.'

'Hoezo?' reageerde Maja verbaasd. 'Hij was nog een jonge jongen. Welke man heeft nu geen grapjes met een andere meid gemaakt? Geloof me: ze zijn allemaal wel eens stout geweest.'

Maar dat we daardoor de finale verloren, ging er bij hen niet in. En al helemaal niet dat het de schuld van Danny was geweest, zoals half Nederland veronderstelde en enkele media hadden verkondigd, omdat ze Johan de dagen voor de wedstrijd het vuur aan de schenen had gelegd.

'Het waren sportmannen, die wilden winnen,' zei Yvonne. 'Johan voorop. Het eerste doelpunt viel te snel. En ze waren op. Ze hadden alles gegeven om de finale te halen. Althans, zo heeft Rudy het mij uitgelegd. Dat zwembad had daar niets mee te maken.'

Hun mannen, zeker Cruijff, waren na dat WK op het toppunt van hun roem geweest. Ze hadden vol in de schijnwerpers gestaan en geleerd dat ze daar niet altijd baat bij hadden. Dat schiep een onderling band. Naar buiten waren ze veranderd, als mens niet. 'Wim was nog steeds dezelfde,' zei Maja. 'Net als Johan. Ik heb nooit beseft dat Johan zo groot was. Johan was Johan, gewoon een vriendje van me. Nog steeds.' 'Johan is een heel fijn mens,' aldus Yvonne. 'Altijd gebleven.'

Sappige details

Het leek of ze daarmee al te veel hadden gezegd. Op 24 april 2008, de dag dat mijn boek verscheen, zaten Maja en Yvonne bij *De wereld draait door*. Die week was een verhaal naar buiten gekomen dat Cruijff had afgezien van deelname aan het WK in Argentinië in 1978 nadat hij thuis met zijn gezin was overvallen. Tafelheer Hugo Borst wilde er het fijne van weten, maar de dames klapten meteen dicht toen de naam Cruijff viel. Ook op hun vragen over het zwembadincident kregen Van Nieuwkerk en Borst geen antwoord. Zou Johan zijn naaste omgeving verboden hebben om over hem te praten? Maja en ik

Maja (r) en Yvonne met hotelbaas Hans Joachim Krautkrämer bij het zwembad van het Waldhotel in Hilstrup, juni 2007

spreken elkaar nog regelmatig en dan komen er meer sappige details naar buiten dan destijds voor het boek. Ook over Wim, van ze eind jaren zeventig scheidde. Zo zaten we een keer in Amstelveen op een terras, toen er een oudere vrouw voorbij schuifelde met een rolator. In haar neus zaten slangetjes. Maja begon hard te lachen. 'Net goed,' zei ze. 'Die heb ik een keer met Wim betraapt op de toonbank van onze sportzaak.'

'Zulke anekdotes had ik mijn boek gewild!' zei ik.

'Voor ik doodga vertel ik je alles,' beloofde ze. Wat graag zou ik dan de autobiografie van haar en Wim schrijven. Qua inhoud zal die de nu zo succesvolle voetbalbio's van Andy van der Meijde en Fernando Ricksen ongetwijfeld doen verbleken. Behalve een grote vrouwenversierder en een financieel onbenul (hij heeft geen cent overgehouden aan zijn carrière), was Suurbier een enorme grapjas en pestkop. Daar doen ontelbare verhalen over de ronde. Zo zou hij tijdens het WK van 1974 –

lang voordat 'swaffelen' in de *Van Dale* werd opgenomen – z'n geslacht tegen de wang van de etende en niets vermoedende Willy van de Kerkhof hebben gehouden. 'Allemaal lulverhalen,' noemde Maja het, toen ik haar daar naar vroeg.

Maar belangrijker: Suurbier heeft van alle oud-spelers de beste band met Cruijff. Hij is regelmatig te gast bij de familie, blijft-ie gerust een aantal weken hangen. Sinds hij zijn baan als scout bij Ajax kwijt is, doet hij weinig anders dan voetbal kijken op televisie. Af en toe brengt Maja hem een pannetje met eten. Ondanks alles let ze op hem. Net als Cruijff, schijnt. Eens een vriendje, altijd een vriendje. En wat privé is, blijft privé. Ik vraag me af of Maja haar belofte houdt.

Layar: een fragment uit *En un momento dado* ihkv de themaweeke over voetballegendes op HollandDoc24, zie p. 37-38